

ЩЕСУС

1908 1918 1938

2

В РОКОВИНИ.

Українське студентство в минулому
й сучасному.

ЦеСУС.

1938

У РОКОВИНИ.

Студентський чин.

В цьому — 1938-му році обходитиме ціла Українська Нація декілька 20-тих річниць історично-могутніх подій, з яких на перше місце висуваються ювілеї таких Великих Днів, як 22. січня — проголошення Самостійности України, 29. січня — героїчний бій студентського куріня під Крутами, 29. квітня — підняття Українською Фльоотою на Чорному морі жовто-блакитного прапору на знак володіння України на Чорному Морі, 1. листопаду державний переворот у Львові, повстання З. У. Держави, та 3. листопаду — коли Народні Збори в Чернівцях проголосили злуку Буковини з Україною.

Тут підчеркуємо дату 29. січня 1918 р., якої то 300 студентів високих і середніх шкіл Києва, наскоро зорганізованих у студентський курінь доказали під Крутами своїм жертвенним „безумним“ героїством у боротьбі з десять-раз сильнішою москвіно-більшевицькою ордою вірність свою заповітові великого самостійника Миколи Міхновського: „Воля України, або смерть!“ Прийшла їхня смерть, щоб пам'ять про героїв під Крутами виховувала, вела й захоплювала всі прийдешні покоління України. І пам'ять про чин мо-

лоді є святою насамперед для самої молоді. Українське Студентство ЗУЗ, зібране на II студ. конференції у Львові в днях 21-22. березня 1931 р. рішає, що „Роковини бою під Крутами стають від сьогодні українським усестудентським святом“. Рівночасно поширюється на всіх студентів звичай голодівки в той день і грошевої жертви на політичних в'язнів. Знову ж напередодні 20-тих роковин чину Крут видали представники Центральних Організацій Української Селянської, Робітничої, Ремісничої та Студентської Молоді у Львові в місяці грудні 1937 року відозву „До Української Молоді й Громадянства“, в якій м. ін. читаємо: ... „І в двадцять заридають розіграні дзвони й водночас засміються! Бо в такт сердець розгойданих дзвонів, — ...вдарятимуть наші молитвою Батьківщині й Її Лицарям розспівані серця, — молитвою й бажанням: незвершене діло звершити! — розплатитися з ордою, що сараною од сходу насила на Україну! І не поминками будуть панахиди — а присягою, що мечами привернемо пошану для зневажених варварами хрестів, що на лицарських могилах похилились, — для церков, що в них замовкли сьогодні співи й що в них не жертвують Нашому Богові святих Приносів!... І не ювілеєм будуть цього річні роковини... не буде в нас голословних протестів проти терору й знущань варварського Москвина... проти поневолення соняшної України зайдами, — нашою відповіддю буде посилені праця над зеднанням українського народу біля бойових прапорів, що на них золотими рядами вигаптуємо наші гасла, закликаючи до помсти за Крути...“

І другі ще роковини обходитиме цього року українська студентська молодь, це 30-та річниця існування централі зорганізованого життя українського студент-

ства. Щоби хоч побіжно познайомитися з історією українського студентства — перегорнемо листки історії України майже чотири століття назад.

Початки організованости українського студентства.

Замітки про організоване життя українських студентів находимо вже в другій половині XVI. сторіччя. При високій школі в Острозі організувалося українське студентство в „Юнацьких брацтвах“. Брацтва такі об'єднували тогочасних спудеїв-студентів українських високих шкіл в Острозі, Києві та Львові. На початку XVII. ст. стрічаємося зі студ. товариствами при славній Києво-Могилянській Колегії. З тієї Колегії, пізніше Академією названої, вийшло в той час чимало заслужених пізніше українських патріотів. Ціллю тодішніх студ. товариств було виховання своїх членів у патріотичному дусі та матеріальна самодопомога. З упадком української державности замовкає на деякий час організоване студентське життя. Пробуджується воно з куди більшою силою щойно в першій половині XIX. ст. На СУЗ повстає в той час ряд Українських Студентських Громад. Перша з них була заснована в Києві й вона відіграла знаменну ролю в українському відродженні. Громади ці видали багато видатних людей, пізніших діячів у всіх ділянках українського життя не лише СУЗемель, але й Західніх. Організоване життя українського Студентства захопило теж тих студентів, що — по своїй волі чи мимо неї — перебували на студіях поза межами України; повстали таким чином студ. організації в Москві, Петербурзі, Варшаві, Відні й ін. Всюди — в краю та на чужині — де перебувають українські студенти, розвивається й діє організоване студ. життя, яке мало великий вплив

на тогочасне життя Батьківщини. Поява перших томів віщих творів геніяльного Тараса Шевченка мало превеликий вплив на загальний, соборницький рух українського студентства на східних і західних землях України. На ЗУЗемлях почалося організоване студ. життя в 1830 році — заснуванням у Львові „Т-ва укр. студ. богословів“, з якого м. ін. зріс Маркіян Шашкевич. В 1861 р. повстало у Львові акад. товариство „Січ“, під його впливом засновано в 1868 році тов. „Прогресива“ у Львові. Року 1868 засновано у Відні укр. студ. т-во „Січ“, яке позитивно вплинуло на тодішній розвій українського життя Галичини та Буковини. В тому ж часі повстають у Чернівцях укр. акад. т-во „Січ“ та студ. т-во „Союз“, які — по окупованні Буковини — закрила румунська влада. В 1886 р. повсталася у Львові „Академічна Громада“, що її розв'язала польська влада 1921 року. В 1891 році українське студентство виступає перший раз на міжнародньому форумі, на Зїзді слов'янського студентства в Австрії.

Загалом на другу половину XIX. століття припадає розвій орган. життя українського студентства по обох боках Збруча. Під впливом творчости М. Шашкевича, Т. Шевченка, І. Франка (який головно відзначився у розвої того життя) і ін., українське студентство проявило у тому часі дуже велику діяльність у всіх ділянках нашого життя.

На цьому місці мусимо теж згадати, що не все українське студентство того часу (кінець XIX. початок XX. ст.) брало активну участь у студентському та громадському житті. Були й такі між студентством, що сторонили від того життя — вірні немудрій девізі „пильнуй книжки, а до політики не мішайся“. Про таких негромадських типів серед студентства пишуть тогочасні Мартович та Барвінський в своїх творах

5

позиваючи їх „кумедними паничками-непотрібами, за-
турканими книжковими молями, з яких немає жадної
потіхи ні Богові ні людям“, вони — ті аполітичні типи,
які і опинилися на вищих становищах, ставали ти-
тими бюрократами, льюальними службовиками цісар-
ського чи царського уряду, були це люди без пориву,
без здібности до провуду, які не жадали від життя
нічого більше, як забезпечення собі емеритури. Та
вони — на щастя не змогли вже затримати раз уру-
комленого здорового, активного українського студент-
ського життя. Український студентський авангард не
дав зіпхнути себе до маси з лише культурницьким
інтересуванням; він став молодим політичним
українством.

*Українське студентство
в авангарді Визвольної Боротьби.*

XX. сторіччя зустрічає студентський актив — на
обох займанщинах та на еміграції — зорганізованим
та підготованим до дальшої праці, яка чекала на нього
— як на передову сторожу недержавної нації. Українське
студентство став до активної боротьби за по-
літичні права України. Передовики українського сту-
дентства Східньо-Українських Земель беруть активну
участь у роботі РУП, що перша видвигнула словами
М. Міхновського Ідею Соборної й Незалежної України.
На ЗУЗ часи студ. Сецесії (1902), акт М. Січинського
(1908), боротьба за український університет у Львові,
героїчна смерть Адама Коцка — вбитого на терені
львівського університету 1. VII. 1910, процес „101“,
— це все чини, які звернули на себе увагу цілого
політичного світу.

В тому ж часі відбувається знаменна подія в історії
українського соборницького студентства. В 1908 році

збираються у Львові представники студентських організацій східних і західних земель України на „Всеукраїнському Студентському Конгресі“, який покликає до життя „Український Студентський Союз“. На тому Зїзді не ділилися студентські представники Української Землі на „російських“ та „австрійських“ українців. Не було в них подвійного патріотизму, як у деяких навіть знатних українських „політиків“ того часу. Вони були лише Українці, члени Великої Нації, яка хоче жити, рости й могутіти.

Створення „Українського Студ. Союзу“ вважається початком існування найвищої централі українського соборницького студентства, якою в в сучасності Центр. Союз Українського Студентства (ЦеСУС).

В 1913 році відбувається у Львові другий „Загальний Зїзд Укр. Студентства“. Світова війна перериває організаційне життя укр. студентів. Вони стають воюючими. Спершу в примусовій обороні царя й цісаря — опісля як добровольці Укр. Армії в обороні Своєї Молодої Держави. Немалу ролю відіграло укр. студентство в творенні й чині Українських Січових Стрільців — цієї першої самостійної української військової формації ХХ. сторіччя. Приходить славний День для Укр. Нації. Дня 22. січня 1918 року проголошено в Києві Самостійність України. Україна стала Самостійною Державою та не позбулася відвічної жадою віковичних ворогів — знищити її. Вже на сьомий день по проголошенні Самостійності, москвіно-більшевицька орда під проводом Муравйова стала загрожувати Золотоверхій Столиці України — Києву. І знову ж першими (і майже єдиними), станули в її обороні — українські студенти. Бою під Крутами не виграли укр. студенти, та своєю жертвою показали прийдешнім поколінням шлях, по якому має воно йти до здобуття України

повної Самостійности й Соборности. Сміло можна сказати, що — хто хоче пізнати сучасну українську молодь, мусить пізнати чин Крут.

За часів української державности розвивається повним темпом організаційне життя укр. студентства головню в місцях відкриття Українських Університетів, чого довершив уряд України дня 6. X. 1918 р. відкриваючи такі в Києві та Кам'янці Подільському, пізніше в Полтаві. Та не довелось українським студентам докінчити своїх студій на рідних університетах у Рідному Краю. Вони взяли зброю, щоби на чотирьох фронтах боротися з ворогами, що налетіли на Україну.

Та — здається — замало ще жертв дала із себе українська молодь. Україна стратила свою Державність. Але молодь українська — а зокрема її передовик — студентство, сказала собі подібно, як один із провідників італійців по програній в 1848 р.: „розпочнемо наново, і зробимо краще“. Студентство продовжує визвольну боротьбу та стає в її перших рядах. Ціле українське студентство переходить етап духового переродження та організаційного переформування.

В боротьбі за огнище української культури, студентство стоїть напереді. В 1921 р. повстає у Львові тайний український університет і політехніка, які мимо заборони польської влади проіснували в підземеллі 4 роки, в чому історичну ролю зіграла Професійна Організація Українського Студентства ЗУЗ („ПРОФ-ОРУС“). Більшій скількості слухачів Українських Високих Шкіл приходиться місяцями перебувати в тюрмах, чи то за участь у наукових працях, чи за збірку матеріяльних засобів на вдержання УВШ. В тому ж часі студентство по неволі емігрує головню до Чехії, де студіює на Українському Університеті, що до сьогодні існує в Празі, як єдина українська висока школа,

на Укр. Господ. Академії в Подебрадах та на Висок. Укр. Педагог. Інституті в Празі.

В 1920 році повстає нова клітина зорганізованого студ. життя; українські студенти зі Закарпаття заснують у Празі свій Союз Українських Студентів Закарпаття, що відіграв передову роль у відродженні Закарпаття.

Окремою формою українських студ. організацій в студ. корпорації — ідеологічні товариства при обмеженому числі членства. Початком їхнього існування є кінець XIX. ст. Українські студентські корпорації не виконали, за малими виїмками, наложеного на себе й сподіваного обов'язку та діяльності. Належить згадати за такі українські студ. корпорації, як: „Запороже“ — повстало в Чернівцях 1898, „Чорноморе“ — Чернівці 1912, „Українське Лицарське Т-во“ — Київ 1918, „Україна“ — Одеса, „Чорноморе“ Данціг 1924, „Зарево“ — Данціг 1925, яка зі своїми філіями в Берліні, Празі й Римі створила 1932 р. Союз Укр. Нац. Студ. Корпорацій „Зарево“, „Галич“ — Данціг 1924, в Кракові повстали порп. „Сян“ (1927), „Хортиця“ (1931), у Львові в тому часі к. к. „Чигирин“, „Дніпро“, „Багряний Цвіт“, і інші. Окремо слід згадати УНСК „Зарево“ в Празі, що влаштувала у 1932 році маніфестаційний мітературний вечір „Apollo Militans“ у стилі українського героїчного театру — як реакції проти доцьогочасних спектакулярних вистав, та тим робом започатковано святкування наших визначних річниць у тому стилі іншими студентськими товариствами, як у Чернівцях, Букарешті, Празі й др.

*Центральний Союз Українського Студентства
і його праця на міжнародньому студ. полі.*

В 1921 р. відбувається в Празі „Третій Конгрес

Укр. Студентів ЗУЗ та еміграції“, який покликав до життя Центр. Союз Укр. Студентства, із тимчасовим осідком у Празі. Органом ЦеСУСа був спершу „Студентський Вістник“, що виходив у Празі до 1931 року, описля вважається його органом „Студентський Шлях“ в Львова. В 1921 р. вступає ЦеСУС — як рівнорядний член — до Міжнарод. Студент. Конфедерації СІЕ (Confédération Internationale des Etudiants) і від того часу постійно бере активну участь у міжнарод. студ. житті. Він активізує студентське життя на займанщинах, крім СУЗ, де під московсько-більшевицьким режимом всяке національне життя є неможливе, та на європейській еміграції.

Членами ЦеСУСа являються всі укр. нац. студентські організації, згуртовані під Польщею в СУСОПі (Союз укр. студ. організацій під Польщею), під Румунією в СУСОРі, Союз Підкарпатських Українських Студентів та окремі студент. організац. на еміграції в Європі. ЦеСУС зв'язується з українськими студентськими організаціями З. Д. Америки, Канади та Далекого Сходу. Помимо виїмково невідрадного положення й численних перепон ЦеСУС переводить внутрішню консолідацію всього активного українського студентства; провід життя студ. організацій під займанщинами видає в руки їхніх теренових централь, залишаючи собі право координації діяльності всіх студентських організацій. В останніх 10-тьох роках актив зорганізованого українського студентства на землях охоплює своєю діяльністю чи впливами все українське життя — даючи йому свіжі, нові, державно творчі стимули до дальшої праці. Студентство поставило себе всеціло на службу зорганізованій Визвольній Боротьбі Української Нації. Сам ЦеСУС, при помочі своїх заступників та поодиноких студентських товариств на чужині,

віддається всеціло праці на міжнародньому полі. Своєю активною працею на тому ж полі, здобував собі рівнорядне місце серед студентських централей державних народів.

Праця студентської Централі набирає небувалого розмаху. За час від 1921—1937 року ЦеСУС вислав свої делегації на 28 міжнародні студ. конгреси. Крім членства в СІЕ, належить ще ЦеСУС до ISS (Міжнародня Студентська Поміч) та ISL (Міжнародня Студ. Ліга Нової Європи), якої є співтворцем. Для кращої видайности праці на міжнародньому студ. форумі — на його Конгресах, ЦеСУС відкриває свої заступництва в Відні, Берліні, Брюсселі, Едмонтоні, Загребі, Ковні, Нью-Йорку, Парижі, Празі, Римі, Софії та Харбіні.

На міжнародніх студ. конгресах збирається еліта студентської молоді цілого світу, що за кілька вже років може мати вплив на світову політику. На тих конгресах, крім студ. представників — які розуміється працюють в порозумінні зі своїми міністерствами закордонних справ — являються часто високі офіційні особи даної держави та взагалі репрезентаційна верхівка нації, в столиці якої відбувається даний конгрес. Поза поважним моральним значенням, яке дає сам факт участі українців у працях та імпрезах міжнарод. студ. інституцій — трактованих нарівні з іншими державними націями, ціллю праці кожної делегації ЦеСУСа на тих конгресах є: привчити молоду генерацію світу бачити в Україні постійний і самостійний чинник міжнароднього життя та закріпити — використовуючи для того всі нагоди — перше зацікавлення українською справою.

Напрявні діяльності ЦеСУСа на міжнародньому полі є наступні: включити себе в круг студентства Європи як рівнорядний чинник і зацікавити його на-

шим національним питанням у рямцях європейських проблем. Переконати це студентство в тому, що саме в ім'я добра і спільної будучности всіх народів, воно має зрозуміти і визнати природне стремління Української нації до визволення й власної державности, хочби це стремління йшло в розріз із бажаннями деяких пацифістичних кругів сьгоднішньої Європи. Об'єднати коло ідеї будучої нової Європи молодь інших народів і боротись за таку Європу, в якій Україна була б самостійною державою. Ці напрямні заступав й реалізував Українське Студентство на міжнарод. студ. зїздах та у праці відділу міжнарод. зносин ЦеСУСа.

Одним зі засобів, що улегчує працю між чужинцями, це література про Україну на чужих мовах. Для цієї цілі видавав ЦеСУС періодичний інформаційний бюлетень на англійській та французькій мові; з браку фінансових засобів припинено його видавання в 1934 році. Рік цей загалом приніс більше ударів на українське студентство. В наслідок відомих подій у тому році на ЗУЗ, перенесено тимчасовий осідок ЦеСУСа в Прагу до Відня.

Щоби хоч частинно зілюструвати працю ЦеСУСа на міжнарод. форумі — подамо декілька уривків з звітів делегатів та реф. міжнарод. зносин за останні три роки.

*

Підчас Конгресу СІЕ в Празі 1935 р. порушено нашими делегатами (й видано відповідне меморандум) справу безправного передержування українських студентів, між якими були теж члени управи ЦеСУСа, в концетрац. таборі Береза Картузька, — порушено черговий факт систематичного фізичного винищування українського культурного активу СУЗ, (розстріл Г.

Косинки, Д. Фальківського, О. Влизька та ін.) Підчас цього Конгресу влаштовано для запрошених чужинних делегатів — прихильників української визвольної справи — репрезентаційний „український вечір“.

В 1936 р. відбувся 18. Конгрес СІЕ в Софії. Зїзд цей відзначився сильними зударями італійсько-французькими, італійсько-англійськими та болгарсько-французькими. Українська делегація аргументативно заявила себе проти французького бажання притягти до участі в СІЕ московсько-большевицьке студентство; справу цю відложено до наст. Конгресу СІЕ. (19. Конгрес СІЕ, що відбувся 1937 р. в Парижі також не вирішив того питання). Підчас згад. Конгресу в Софії відкрито виставку культурної діяльності студентства, серед якої був теж український відділ, що — до речі — під оглядом числа і змісту виставлених видань був одним із найбагатших. У висліді зустрічей з поодинокими делегатами затіснено звязки між українським студентством та центральними студентськими організаціями ряду країн, як теж з болгарськими журналістичними колами. Як зовнішній вияв самостійности Українського Студентства в міжнародньому житті, висів український прапор між прапорами інших держав — членів Конгресу на „Студ. Домі“ в Софії.

В цьому теж році підчас Олімпійських Ігрищ в Берліні видав ЦеСУС меморіал „до молоді-спортовиків цілого світу“, який передано також високим офіційним особам німецької й інших держав, у справі непризнання українцям права взяти участь ув Олімпіяді.

Рік 1937 був для ЦеСУСа одним з найбільш успішних в його праці на міжнародньому форумі. В квітні місяці ц. р. взяв ЦеСУС участь у Міжнарод. Виставі Студентської Культури й Мистецтва, що відбулася в Неаполі, висилаючи там вибрані мистецькі твори сту-

ментів артистів-малярів, мистецькі фотографії та студентську пресу й книжкову продукцію. Факт виступу на цій виставі, добір мистецьких творів, фотографій, преси й книжок — що відзначався ясно підкресленим національним характером, та зовнішній знак нашої участі в тій виставі — вивішення українського прапора на замку Maschio Angoino, де саме відбувалася вистава, даліше — реферати про цей виступ в італ. пресі, — принесли безсумнівний успіх для української справи.

В тому ж часі повідомляв ЦеСУС управу СІЕ, що укр. студ. спорт. репрезентація візьме участь у Міжнародних Студ. Спорт. Ігрищах, що мають відбутися в Парижі в місяці серпні ц. р. В місяцях травні-серпні підготовляє заступництво ЦеСУСа в Празі виступ укр. студентів (головно дружини копаного мяча) на згад. студ. олімпіяді. В цій праці став помічним ЦеСУСові „І ромадський Комітет допомоги для вислання студ. репрезентації на міжнародні змагання“, під протекторатом Проф. Др. Івана Горбачевського. Підготовча акція унінчалася успіхом. В призначеному до виїзду в Париж речинці стояла в Празі готова студентська футболева дружина. Та вороги України не хотіли допустити її репрезентантів до виступу на міжнародньому спортовому полі, „мотивуючи“ свою заборону — устами Організаційного Комітету тих ігрищ у Парижі — тим, що — мовляв „поява української репрезентації може викликати небажану реакцію у французькій опінії і пресі“. Через те, що статут СІЕ і правильник Ігрищ дав можливість ЦеСУСові брати участь в Олімпіяді — згадане становище Організац. Комітету Ігрищ (схвалене на засіданні в Гайдельбергу) було наскрізь безправне, політичного характеру й протукраїнське. „Мотиви“ заборони стануть ясними, коли

поглянемо на сьогоднішнє обличчя проводу французького студентства, який всякими способами старається втягнути до СІЕ представництво большевицького студентства, в чому в першій мірі перешкоджують українські студенти, як виразно протибольшевицький чинник. Заборона ця ще більше заактивізувала українську справу на міжнарод. студент. форумі. ЦеСУС негайно зв'язується з чужинними студентськими Центрами — нашими прихильниками, — які в своїй більшості зайняли були прихильне становище до нашої справи та приобіцяли домагатися допущення до участі в Ігрищах нашої дружини. ЦеСУС висилає свою делегацію на Конгрес ISS до Ніцци, на якому мало відбутися передостаннє засідання Екзекутив. Комітету СІЕ, перед Конгресом СІЕ в Парижі. Наша справа була першою на тому засіданні. Дискусія прийняла відразу політичний характер, при чому повну непримиримість виявив голова V. Комісії Барон, француз та генеральний секретар СІЕ др. Жілісен. Дуже завзято обороняли права укр. студентства представники швейцарського й ін. студентів. На всі закиди й аргументи відповідав наш делегат обосновуючи право українських студентів до виступу на згаданих Ігрищах. М. ін. говорив він: „Це, що Українська Нація не має ще сьогодні своєї держави в кожному, хто цікавиться політичними справами, відомо. Однак ніхто не оспорує сьогодні існування Української Нації, як і ніхто не оспорує того, що в 1917-20 рр. існувала Українська Держава, що була визнана „де юре“ цілим рядом держав, як пр. Англією, Німеччиною, Італією й багатьма іншими. Але справа в тому, що події випереджують право. Так напр. ані Чехословаччина, ані Польща не були перед війною державами, а всежтаки їхні спортсмені приймали участь у міжнародних ігрищах, зокрема в

Парижі. Одначе дискусія ведеться не в площині статутарній, а політичній, а тут не місце на політичні дискусії і то тим більше, що як виказується, деякі члени бажають інтерпретувати міжнародне право й історичні події, як їм захочується". По одногодинній сесії нашого делегата дискусія продовжувалася вже з іншими членами Управи СІЕ. Та зближався день відкриття Конгресу СІЕ й тому перенесено цю дискусію до Парижу. Тут зіслено ще ряди нашої делегації (до 8-ми членів), щоб зо ще більшою активністю можна було обороняти й нові здобувати позиції українського студентства на міжнародньому полі. По довгих дискусіях, що тяглися на засіданнях Управи Конфедерації та при рішучій поставі голови Центр. Союзу Французького Студ. п. Дельорма, Управа Конфедерації була примушена відмінити свою постанову й погодитись на участь українських студ. спортсменів у Ігрищах. „Не можливо передати в коротких словах усі емоції боротьби, що велась більше тижня в Ніцці та Парижі. Здавалось нам“, — пише делегат ЦеСУСа — „що по цій довгій боротьбі, яка вичерпала нерви всіх членів Управи СІЕ, немає вже ніяких перешкод до нашої участі в Ігрищах. Нам доручено дати в розпорядження грамофонову платівку з українським національним гимном, для заграння його в спортовому стадіоні, а організаційний комітет мав пошити український національний прапор для вивішення його на майдані перед стадіоном. До Управи нашої Централі послано телеграму, щоби спортова дружина, що стояла готовою в Празі, готовилась до негайного приїзду в Париж“. Факт допущення українських студентів до участі в Олімпіаді приніс нам перемогу, але рівночасно мобілізував ворожі нам чинники, які, програвши на тому полі, пішли другим шляхом. Зголосив свій про-

тест проти участі українців в Олімпіаді Міжнарод. Футбольний Союз (ФІФА), до якого не належать українці й тим самим не можуть брати участі у міжнародних змаганнях членів того Союзу. Останній момент, коли цей протест наспів до Орг. Комітету, як теж натиск урядових французьких чинників, як говорять, у наслідок демаршу амбасад двох заінтересованих в українській справі держав, не дав уже змоги ще раз зайнятися справою нашою Екзекут. Комітетові СІЕ, яка остаточно залишилася невирішена. Але українська спортова репрезентація в таких умовах участі в Олімпіаді взяти не могла. Та належить ствердити, що саме рішення ЦеСУСа вислати студ. репрез. на Міжн. Студ. Спорт. Ігрища, організація цієї висилки, праця Громад. Комітету допомоги в Празі, потім ціла акція на терені міжнародних студент. установ, та обставина, що Екзекут. Комітет СІЕ у часі цілого Конгресу СІЕ був заставлений займатися майже виключно українською справою, це все мало не лише велике моральне значення й пропагандивну вагу, але скріпило позицію Централі Українського Студентства у Міжнар. Студ. Конфедерації та приєднало її при нагоді конфлікту за участь українців ув Олімпіаді рішених приятелів серед деяких кругів чужинного студентства.

Спроба ЦеСУСа вислати студ. репрезентацію на міжнарод. студ. спорт. Ігрища на той раз не увінчалася бажаним успіхом. Але позиція, яку здобув він у міжнар. студ. житті та заява представників фінляндського студентства — запевнюють, що на наступній Студ. Олімпіаді, яка відбудеться 1939 року в Гельсінках, Україна матиме свою Спорт. Студ. Репрезентацію.

Як із цих коротких заміток — про діяльність ЦСУСа за останні роки — видно — завдання й мож

в свідомості праці Централі Українського Студентства на міжнародньому форумі набирають все нових, ширших розмірів. Ходить про те, що кожна справу й кожна методи можна використати, скапіталізувати й тим способом закріпити українську справу в свідомості людей, що може незадовго будуть вирішальними в різних великих міжнародніх подіях. Десятки більших і менших міжнародніх зїздів, у яких за останні роки брали участь українські студенти, сотні знайомств, які завдали вони з молодими чужинцями, не лишаться без наслідків у майбутньому. Той факт, що значна кількість учасників таких зїздів вже тепер займає певні місця в політичному, дипломатичному, економічному й культурному житті різних країн, промовляє сам за себе. Річ тим важливіша, що це під цю пору, мабуть, єдине офіційальне міжнароднє форум, де українці можуть виступати під власним іменем і прапором.

Та одною з перешкод у праці ЦеСУСа це брак відповідних фінансових засобів, без яких годі обійтися головню у праці на міжнародньому полі. Давніше всі витрати своєї діяльності покривав він із членських внесків, які вплачували студентські товариства. І доки студентські організації (головню на еміграції) були численні та фінансово сильніші, ЦеСУС не мав великих фінансових труднощів. Коли ж українське організоване студентське життя періодично руйнується (головню в Україні), а студентські організації на еміграції маліють, то матеріальне забезпечення ЦеСУСа стає майже катастрофальне. Знову ж із поширенням своєї діяльності зростають і видатки ЦеСУСа. Згадати б хоч такі витрати: як високі членські внески до міжнарод. студ. Централь, участь у зїздах та інших імпрезах міжнародніх студ. організацій, принагідні видання, біжуча кореспонденція й т. д.

Українське громадянство, в особі своїх визначних представників, — зорганізованих у „Громадському комітеті для підготування виступу українських студентів на міжнарод. студ. Олімпіяді в Парижі в 1937 році“ а це: Вш. ПП. Проф. Дра І. Горбачевського, Дра М. Галагана, Інжа О. Гайдая, МУДра М. Гончаренка, М. Якубовського та студентів В. Маруняка, В. Яхна та М. Антоновича — висловило своє зрозуміння та признання праці ЦеСУСа у своїй резолюції прийнятій на сходах того ж Комітету дня 12. грудня 1937 року. Вона каже: „Громадський Комітет для підготування виступу укр. студентів на Міжнарод. Студент. Спорт Ігрищах у Парижі в серпні 1937 р. стверджує:

1. що Українське Громадянство відгукнулося на його заклик і жертвенно підперло акцію Централ. Укр. Студентства (ЦеСУСа), щодо участі укр. студентства в згад. Ігрищах, за що висловлює Українському Громадянству свою подяку.

2. стверджує безкорисну й ідейну працю ЦеСУСа на цей час єдиної Укр. Центральної Установи, що на міжнарод. полі заступає на рівні з делегатами інших націй наше Студентство та Українську Визвольну Справу.

3. висловлює обурення, що Укр. Студентство, хоч було рівнорядним членом СІЕ, не було з мотивів чисто політичних допущене до спортової участі, наслідком заходів представників ворожих Укр. Народів держав на цих Ігрищах.

4. вважає за потрібне звернути увагу Укр. Громадянства на корисну працю ЦеСУСа й потребу до помагати йому матеріяльно й далі, особливо тепер коли міжнародня ситуація вимагає, щоб українські студенти мали можливість на рівних правах виступати на міжнародньому форумі“.

Перед ЦеСУСом стоять завжди нові, великі й тяжкі завдання. Невикористані ЦеСУСом — з браку матеріальних засобів — в ще такі вдячні пропагандивні засоби, як зорганізованія й висланія в світ мистецької групи — співацького студ. хору, балету та переносної театру українського народнього мистецтва. Такий вид був би знаменитим доповненням інформативно-пропагандивної праці між чужинцями. Наказом часу було б відкрити ЦеСУСові, в котромусь із більших міст Європи, репрезентаційну канцелярію, яка б слугувала чужинцям інформаціями про сучасний стан у житті Українського Народу, і т. п.

*

Цей короткий історичний огляд життя й праці українського студентства та зокрема діяння його сучасної Централі не вичерпує тих всіх відомостей, що їх мав в своїй діяльності українська історія.

Огляд цей мав за ціль звернути увагу всього Українського Громадянства а зокрема Українського Студентства й Молоді на ідейну, повну посвяту й жертвенну працю Українського Студентства та його Централі, яка старавься повести свою працю на міжнародній арені так — як цього домагавься гідність Української Нації та важлива історична хвиля в її житті.

I.

Ілюстрації із життя українського студентства.

1. Звичайний візд ЦеСУСа. Липень 1923 в Данцігу.
Делегати візду.

Петро Ган,
перший президент ЦеСУСа
(акад. рік 1922-23).

Український університет у катакомбах. Виклад у склепі театральних декорацій, Львів 1922.

З переслідувань Українського Університету у Львові. Польська поліція розганяє студентів медицини з викладу на медичнім відділі Українського Університету у Львові, в дні 1. VI. 1923. (Зо збірки В. Мартинця). Світлив Ф. Яцур

III.

Братиславські студенти в Празі за фізичною працею підчас ферій.

Студенти-робітники на заводі в Данцігу.

IV.

I. Репрезентація СУСОП-у в 1931-32 р.

Мистецька група українських студентів Закарпаття.

V.

Делегати на Конгрес СІЕ в Софії — 1936 р.

Чернівецьке громадянство супроводжає арештованих студентів, членів українського студ. клубу „Вільнієць” у Чернівцях, по дорозі в тюрму — 1937 р.

Частина українського відділу на Міжнар. Виставці Студ.
 Культ. й Мистецтва в Неаполі влаштованої СІЕ —
 в квітні 1937 р. (Образок доли).

Український прапор(*) перед замком Maschio Angino
 в Неаполі, де відбувалася Міжнародна Виставка
 Студ. Культури й Мистецтва — 1937 р. (Образок вліво).

VII.

Делегати на Конгрес ISS в Ніцці — 1937 р.

Українська студентська спорт. дружина, яка мала виступати на міжнародній студ. спортивій Олімпіаді в Парижі — 1937 р.

VIII.

Представництво ЦеСУСа в Римі складає вінець на Могил
Невідомого Воїна в день Свята Української Державности
22. I. 1938.

Президія Управи ЦеСУСа в 1936-37 р. р.

Видала культ.-освітня референтура ЦеСУСа

**Адреса ЦеСУСа:
CeSUS, Wien VII/62 Fach 80.**